

A ASOCIACIÓN FORESTAL DE GALICIA: EVOLUCIÓN E PERSPECTIVAS

Francisco DANS DEL VALLE
Asociación Forestal de Galicia.

Inclúense algúns antecedentes asociativos dentro do ámbito da produción forestal, así coma unha breve descrición da situación forestal galega na época na que nace a Asociación Forestal de Galicia. A partir desta información sinálanse os principais problemas da etapa de despegue da Asociación e descríbense as fórmulas adoptadas para chegar a consolidar esta entidade. En especial os modelos asociativos de intervención no monte. Por fin, faise unha síntese das perspectivas de medrío que ten a Asociación Forestal de Galicia, así como se describen as principais liñas de traballo a desenvolver no futuro.

1. Introducción e antecedentes.

Así como en numerosos estratos do sector forestal, funcionarios, profesionais e industriais existen dende principios de século gremios ou asociacións que agrupan e representan a estes colectivos, o movemento asociativo dos propietarios de montes en España tivo escasa implantación social.

Polo contrario, países europeos nos que a actividade forestal ten gran importancia como Francia, Alemania ou os países nórdicos, presentan dende hai moito tempo unha elevada variedade asociativa. En Francia establécense os primeiros sindicatos de propietarios de montes no ano 1890 (G. Buttoud, *Les propriétaires forestiers privés*). Nalgúns dos países citados estas asociacións evolucionan dende a estricta representación sindical ata organizacións moito máis complexas que chegan incluso a transformar industrialmente as materias primas que producen os bosques dos seus membros.

En Galicia, se exceptuamos algunhas sociedades de carácter filantrópico da época republicana anterior á guerra civil, non existen antecedentes asociativos relevantes ata ben entrada a década dos 70. Neste período xurde unha asociación de produtores de madeira (AGRUFOR) que tivo por obxectivo fundamental agrupa-la oferta para defender mellor os prezos. Lamentablemente esta iniciativa fracasou ó pouco tempo de comeza-la súa actividade.

O establecemento do estado das autonomías significa un principio de cambio na traxectoria antes descrita. O traspaso de competencias no ámbito forestal ós gobernos autónomos rexionais, coa conseguinte proximidade do cidadán ós órganos de decisión, quizais teña sido un dos factores que puxeron de manifesto a necesidade de dispoñer de canles de representación válidas. Así se explica a creación e desenvolvemento de asocia-

cións con gran dinamismo coma a dos Forestalistas do País Vasco ou o notable aumento da actividade do máis antigo Consorci Forestal de Catalunya. Sen embargo en Galicia o movemento chega con certa demora e a explicación hai que buscala na situación na que se atopaba o monte galego e o sector forestal nos comezos dos oitenta: acrescentábase o proceso de deterioro das masas forestais polos efectos dos incendios forestais coas gravísimas secuelas do abandono do coidado dos montes por parte dos propietarios, dende as instancias administrativas continuaba a tradicional marxinação da produción forestal, subordinada á agrícola e gandeira e a industria forestal sufría unha profunda crise. Paralelamente incrementábase notablemente a actividade de clasificación de montes veciñais en man común restituíndose ás comunidades de veciños os seus lexítimos dereitos de propiedade. Todo elo amparado nunha lei moi recente que carecía de desenvolvemento regulamentario e sen ningún tipo de previsión sobre a asistencia técnica a estas novas comunidades.

Neste contexto créase no ano 1985 a Asociación Forestal de Galicia a iniciativa dun grupo de propietarios de montes e de representantes de comunidades de montes veciñais en man común.

Uns meses antes, e co apoio dun numeroso grupo de industriais da madeira, constituírase a Asociación para o Progreso Forestal de Galicia (AFRIFOGA) que ten por obxectivo principal a promoción do monte en tódolos seus aspectos.

2. Etapas iniciais da Asociación.

2.1. Etapa de despegue.

A aportación dos socios fundadores permitíu, nunha primeira instancia, realizar un traballo de promoción da Asociación en lugares estratéxicos de Galicia. Coma toda iniciativa deste tipo, as dificultades derívanse da necesidade de contar cun número representativo de socios e de dispor de recursos económicos suficientes para ter unha mínima infraestrutura que permita comezar a prestar servicios ós socios. O problema da financiación inicial solucionouse mediante algunhas subvencións de institucións oficiais (Deputacións) e fundamentalmente polo apoio dunha entidade bancaria en concreto o Banco Bilbao-Vizcaya.

2.2. Etapa de consolidación: un modelo de intervención no monte.

Nunha segunda etapa aparece con claridade a urxencia de crear un servizo técnico que preste asistencia ós membros da Asociación. Isto supoñía ter no cadro de persoal un equipo de enxeñeiros, o que agregaba un alto custe de funcionamento que unha organización recén creada dificilmente pode abordar.

Nestas datas un grupo de profesionais, algúns deles membros fundadores da AFG, finalizan un estudo titulado Viabilidade do asociacionismo forestal nunha comarca galega. Este traballo, realizado por sociólogos e enxeñeiros de montes e por encargo da

Dirección Xeral do Forestal da Xunta de Galicia, tiña coma principais obxectivos deseñar un modelo asociativo que aminorase os problemas de fraccionamento da propiedade e buscara técnicas adecuadas para que as técnicas selvícolas tiveran un grao satisfactorio de aceptación social. O traballo concluíu cun ensaio nunha zona piloto a fin de avaliar a súa acollida por parte dos propietarios. Para observar o alcance do problema, eis o cadro-resume sobre a estrutura da propiedade nas dúas parroquias do termo municipal de Brión onde se realizou a experiencia:

Estructura da propiedade forestal nunha zona galega de boa capacidade de produción (Brión, A Coruña).

Superficie territorial da zona	1.871 Ha
Superficie forestal.....	1.180 Ha
Tipo de propiedade	100% privada
Nº de propietarios forestais.....	258
Nº estimado de parcelas de monte	6.680
Superficie forestal media por propietario	4,6 Ha
Superficie media das parcelas de monte.....	0.18 Ha
Nº medio de parcelas por propietario	26
Tamaño da parcela máis grande.....	9 Ha
Tamaño da parcela máis pequena	22 m2

Fonte: Estudio de viabilidad del asociacionismo forestal en una comarca gallega, Fundación Empresa-Universidade Galega, Dirección Xeral do Forestal e M.A.N. da Xunta de Galicia.

As recomendacións deste estudio sinalaron unha liña de intervención no monte galego que encaixaba perfectamente nos obxectivos da AFG. Naquel momento chegamos á conclusión que se se efectuaban algúns axustes ó modelo e se integraba a enxeñeiros e soxiólogos na AFG, poderíase estender esta intervención a moitas bisbarras galegas interesando á Administración autonómica no seu patrocinio.

O modelo de intervención parte dun estudio previo das motivacións do propietario, necesario para establecer alternativas viables e ofrecer ós futuros selvicultores un método sinxelo para agrupa-las súas parcelas colindantes. Para elo créase unha sociedade que xestiona esta superficie que se encarga de seguir un plan técnico adaptado ás características do

monte. A formula permite ó propietario manter tódolos seus dereitos de propiedade e dispón da flexibilidade suficiente para se axustar ás distintas situacións do monte galego.

A actividade realizada durante os tres últimos anos sinala que o plantexamento inicial foi acertado: O traballo e os resultados obtidos nas bisbarras de Mahía - Bárcala (A Coruña), Deza (Pontevedra) e Vilamarín (Ourense) -financiados pola Deputación de A Coruña o primeiro e os restantes pola Dirección Xeral de Montes da Xunta de Galicia-, permitiunos contar cun equipo cada día máis experimentado no campo da extensión forestal e co que, ó mesmo tempo, demos proporcionado ós nosos socios unha eficaz asistencia técnica.

As posibilidades de desenvolvemento deste modelo son, ó noso entender, moi amplias en Galicia. Na actualidade recibimos con verdadeira satisfacción a demanda destes servizos por parte de industrias forestais que queren mellora-las situación dos montes e dos seus aproveitamentos mediante a implantación de fórmulas asociativas entre os propietarios.

En síntese, a financiación da actividade da nosa Asociación nesta etapa provén porcentualmente das partidas que seguen:

- Cuotas dos socios.....	10%
- Fomento do asociacionismo e actividades de extensión forestal mediante convenios coa Administración	60%
- Apoio entidade bancaria	8%
- Servizos técnicos a socios.....	10%
- Publicidade en boletín.....	6%
- Subvencións e doacións	6%

3. O proxecto de futuro.

A xeralización da esixencia social de mellora do noso entorno ambiental e o horizonte de medrío da demanda de produtos forestais está a provocar un gran dinamismo no sector forestal galego. Sen dúbida esta perspectiva obrigaranos a dedicar un gran esforzo humano e económico para mellora-la situación das nosas masas forestais. Nesta tarefa as organizacións dos selvicultores han xogar un papel relevante especialmente en Galicia onde máis do 90% da superficie forestal é propiedade privada.

O proxecto de asociación que pretendemos deberá estar baseado nunha organización cada día máis profesionalizada que tería as liñas básicas de traballo que seguen:

3.1. O acercamento da asistencia técnica ó propietario de montes e ás comunidades de montes veciñais.

A AFG ten prevista a apertura de sedes en distintas comarcas de Galicia. Nelas téc-

nicos selvicultores e animadores sociais cualificados poderán atender debidamente as demandas de asesoramento integrándose no entorno social desas zonas.

Non só se trata de transmitir coñecementos e prestar asistencia técnica senon de apreza-las motivacións dos propietarios e adaptarse ás súas demandas con novas estratexias e para elo resulta imprescindible contar co apoio de investigadores sociais que fagan visibles as novas formas de xestión forestal. A implantación de modelos asociativos, a realización de plans de intervención nos que conflúen intereses de propietarios, administración e industrias transformadoras para favorece-la chegada de capital ó monte, deberán se-los instrumentos fundamentais que fagan posible este traballo.

3.2. A representación institucional dos propietarios de montes.

A influencia da AFG en órganos de decisión de política forestal transmitindo ideas e planteando os problemas do noso monte ha ser potenciado ó máximo. Este ano a Administración Autónoma Galega convocou unha mesa do sector forestal que pode chegar a se-lo lugar de encontro dos distintos protagonistas do sector e a exercer como órgano consultivo da Administración. Esta iniciativa, vella aspiración do sector, foi ben acollida por todo o colectivo forestal que deberá procurar dotala de contido, actividade e dimensión institucional para buscar solucións de forma negociada ós problemas e conflitos que se presenten.

Por outra parte, a voz dos selvicultores deberá oírse noutros foros de maior ámbito. A creación da Unión de Selvicultores do Sur de Europa pode chegar a se-lo marco ideal para a realización de proxectos comúns, á vez que debe xogar un papel decisivo ante as instancias comunitarias de acordo coa importancia da produción forestal que representa.

3.3. A comercialización dos produtos forestais.

Hai agora aproximadamente un ano, a AFG establecía, mediante un acordo coa Consellería de Agricultura, un servizo de estimación e valoración da madeira. Este servizo viuse prestando de forma gratuíta a tódolos propietarios e comunidades de montes que o solicitaron. Pódese afirmar que por primeira vez en Galicia, fóra dos órganos da Administración, dispónse dun servizo profesionalizado destas características. O enxeñeiro responsable deste traballo axustou modelos de cubicación ás características das nosas masas e desenvolveu un programa informático que permite manexalos datos de campo con rapidez e fiabilidade. Este pequeno logro foi para nos un punto de arranque esencial para chegar a conseguir que os propietarios forestais poidan exercer-la súa actividade comercial con información suficiente e introducir unha dimensión empresarial nas súas transaccións. Merece especial atención este aspecto, dado que algúns consumidores de madeira aínda consideran un éxito comercial lograr que o vendedor non chegue a sabe-lo prezo real da madeira nin os criterios que se empregan para o establecer.

A negociación coas empresas consumidoras e o fomento de iniciativas que procuren a agrupación de oferta de madeira abre un novo campo de traballo que é necesario acometer nos próximos anos: a comercialización das materias primeiras que xeran os nosos bosques non admite polas súas características cargas de intermediación e a distancia que hoxe separa ó produtor da industria consumidora é demasiado grande.

3.4. A formación e o establecemento dunha cultura forestal.

No noso país, con cerca dun millón de hectáreas de bosque productivo, aínda se descoñece o que significa a palabra selvicultura. Boa proba delo é a dificultade en atopar algunha persoa nas zonas rurais que se autocalifique de selvicultor. Elo dá unha idea da urxencia en acometer unha acción de divulgación forestal de amplo espectro.

En primeiro lugar, e con resultados a curto prazo, debe se-lo colectivo de propietarios de montes e comunidades de montes veciñais o obxectivo destes programas cun tratamento específico en función da comarca onde desenvolvan a súa actividade.

En segundo lugar, con resultados a medio e longo prazo, é igualmente perentorio incidir na sociedade a fin de crear unha nova cultura forestal. Neste apartado merecen unha especial atención os nenos e xoves estudantes, os docentes, as entidades culturais e os profesionais dos medios de comunicación, todos eles principais protagonistas da difusión cultural.

Respecto ás actividades de divulgación forestal, a AFG elaborou un programa de difusión de técnicas selvícolas dirixido a propietarios forestais para o seu desenvolvemento en cursiños de dez horas de duración. Este programa, xa impartido en sete termos da provincia de A Coruña, tivo unha acollida moi satisfactoria. A edición dun cuaderniño co contido deste programa e a organización de novas aulas noutros puntos de Galicia ocuparán parte da nosa actividade nos próximos tres anos.

SUMMARY Included here both associative history of the forest production and a brief description of the forests situation in Galicia at the time when the Asociación Forestal de Galicia was born. From this information, the main problems of the Asociación start stage are pointed out, together with a description of the policy adopted in order to get this organization consolidated; in particular those association models to intervene in forestry. Finally a synthesis is made of the Asociación Forestal de Galicia growth perspectives. Also described here are the main worklines to be developed in the future.